

Het Zuiderzeekrabbetje, *Rhithropanopeus harrissii* (Gould, 1841), nu ook in België?

E. Dumoulin & G. Rappé

Sinds geruime tijd pleegt de eerste auteur de ons nog resterende slikken- en schorregebiedjes langs het Belgische gedeelte van de Westerschelde ten minste enkele keren per jaar op een bezoekje te vergasten. Voornamelijk de schorre gelegen tussen het domein van de kerncentrale (Doel) en de Belgisch-Nederlandse grens werd totnogtoe het meest frequent bezocht. Het gebied heeft op natuurhistorisch vlak zeer zeker af te rekenen met harde klappen die het krijgt van de industriële exploitaties uit de omgeving (vervuiling, opspuitingen, ...), maar het is biologisch bij lange nog niet dood.

Zo was E. Dumoulin op 26 mei 1985 opnieuw ter plaatse. Bij het getijdenhaventje 'Prosperpolder', dat ongeveer centraal in de zojuist genoemde schorre ligt, werd het terrein betreden. Gewoontegetroou werd nagegaan hoe het gesteld was met de populaties van het Gray's wadslakje *Assimineea grayana* (Fleming) en het naaktslakje *Alderia modesta* (Lovén), die er ook dit keer resp. weer massaal en algemeen aan te treffen waren. Tijdens het zoeken naar deze diertjes werd een eind ten NNW van het haventje eveneens een uitgedroogd maar nog volledig intact krabbetje gevonden. Het lag, duidelijk aangespoeld, boven op de schorrenvegetatie niet zo ver van het basaltstenen dijkje dat de grens schorre/slik aflijnt. Een oppervlakkige inspectie van het exemplaar wees uit dat het geen gewone strandkrab *Carcinus maenas* (L.) kon zijn, vooral vanwege de nogal robuuste schaarpoten die toen opgevallen waren. Het exemplaar werd naar huis meegenomen en op methanol bewaard. Zonder de krab eigenlijk grondig gedetermineerd te hebben klasseerde E. Dumoulin het specimen als een juveniele Chinese wolhandkrab *Eriocheir sinensis* (Milne Edwards). Uit de wat oudere literatuur (Leloup & Konietzko, 1956) bleek dat deze soort inderdaad in het Antwerpse te verwachten was.

Enige tijd later werd het dier in de collectie van E. Dumoulin door Cédric d'Udekem d'Acoz herkend als het Zuiderzeekrabbetje *Rhithropanopeus harrissii* (Gould)! Het betreft een mannetje met carapaxbreedte en -lengte resp. 18.4 en 13.8 mm. Dit zou meteen de eerste vondst voor België betekenen. Daar het echter om een dood exemplaar gaat dat op ca. 600 m van de Belgisch-Nederlandse grens gevonden werd blijft de mogelijkheid dat het een aangevoerd exemplaar van stroomafwaarts gelegen Nederlands grondgebied betreft.

Tijdens de SWG-excursie van 27-10-1985 naar hetzelfde gebied scheen het geluk ons toe te lachen. Y. Verhaeghe vond tussen de basaltstenen langs de NO kant van het haventje een handvol kleine strandkrabbetjes. De tweede auteur viste er een afwijkend exemplaar tussenuit met een erg vierkant schild. De voorkant van de carapax, tussen de ogen, was recht, met in het midden een indeuking. Steunend op deze kenmerken determineerde G. Rappé het specimen op het terrein als een juveniele Zuiderzeekrab. Tijdens de euforie die volgde begon iedereen stenen te keren. Dit leverde niets dan strandkrabben op. Wel vond G. Rappé los op het slik nog een losse linkerschaar van een duidelijk volwassen Zuiderzeekrabbetje.

Dit is echter niet het einde van het verhaal. Toen de emoties van het eerste uur wat gezakt waren om een nuchtere benadering toe te laten, begon bij G. Rappé twijfel te rijzen. Ook de Chinese wolhandkrab heeft een tamelijk vierkant uiterlijk! Om uit het probleem te geraken moest literatuur omtrent de juveniele krabstadia geraadpleegd kunnen worden. Deze bleek erg schaars en moeilijk te vinden. Tesh (1922) geeft een afbeelding van het eerste krabstadium van *Rhithropanopeus*. Bij Schnakenbeck (1933) vonden we figuren van jonge krabben van *Eriocheir*. Dit leerde dat de vermeende juveniele Zuiderzeekrab in werkelijkheid een jonge Chinese wolhandkrab was. Het betreffende exemplaar heeft een rugschild van 4.50 mm breed en 4.35 mm lang. Het biedt een vierkanter aspect dan op de afbeelding bij Schnakenbeck van een 7 mm breed exemplaar (zie figuur).

Hoewel het eerste levende exemplaar nog moet gevonden worden, leidt het ons inziens geen twijfel dat de Zuiderzeekrab in het brakke stroomgebied van de Benendenschelde leeft, wellicht zowel op Belgisch als op Nederlands grondgebied (in het Verdrongen Land van Saafting bijvoorbeeld moet de soort beslist zijn gading kunnen vinden). Het is in elk geval een nieuwe lokaliteit voor de soort. Een langdurig transport kan het dode exemplaar niet ondergaan hebben. Het zou zo gaaf niet zijn gebleven. De dichtst bijgelegen recente vindplaats is het Veerse Meer, waar de krab in 1977 werd ontdekt (Huwae, 1977; Jansens, 1977). Het oorspronkelijk verspreidingsgebied van de soort bevindt zich aan de oostkust van Noord-Amerika. Van daaruit heeft het krabbetje zich via scheepvaart onder andere ook op enkele plaatsten in Europa gevestigd. In Nederland is de soort al sinds 1874 gekend. Een goed overzicht van de situatie bij onze noorderburen is te lezen bij Adema (1981). De soort dankt zijn Nederlandse naam aan het feit dat hij vooral in de toenmalige Zuiderzee talrijk aangetroffen werd. De grootste gekende populatie in Nederland is momenteel deze van het Veerse Meer. Heeft de Zuiderzeekrab zich van hier uit naar de Westerschelde verspreid, via de kanalen door Walcheren en Zuid-Beveland? Of gaat het om een antropogeen beïnvloede nieuwe vestiging, uit een andere Europese vindplaats, of zelfs van de Amerikaanse kust? Een recente mogelijke verspreidingsweg is echter ook de Schelde-Rijnverbinding. In de jaren '50 en '60 werd de soort herhaaldelijk in het Haringvliet gevonden. Misschien leeft ze daar nog ergens in de buurt en bleef ze een ondergedoken bestaan leiden.

Hoe het ook zij, de Zuiderzeekrab vindt in de brakwaterschelde beslist een geschikt milieu. De vondst van het eerste levende exemplaar is nog slechts een kwestie van tijd.

Summary

On May 26, 1985 a dead but undamaged specimen of the crab *Rhithropanopeus harrissii* (Gould, 1841) was found on the schorre near Prosperhaven (river Scheldt, former community of Doel). On October 27, 1985 a singel left cheliped of an adult animal could be collected. A presumed life juvenile specimen of the crab proved to be a juvenile *Eriocheir sinensis* (H. Milne Edwards, 1854). These are the first records of *Rhithropanopeus* in Belgian waters. In view of the undamaged condition of the first mentioned specimen the species is thought to be living in this brackish water part of the river Scheldt.

Literatuur

- Adema, J.P.H.M., 1981. Het Zuiderzeekrabbetje *Rhithropanopeus harrissii* (Gould, 1841). *Natura*, 78(8): 268-274.
- Huwae, P.H.M., 1977. Het Zuiderzeekrabbetje, *Rhithropanopeus harrissii*, in het Veerse Meer. *Het Zeepaard*, 37(5): 76-79.
- Jansens, R., 1977. *Rhithropanopeus harrissii* (Gould) in het Veerse Meer. *Het Zeepaard*, 37(5): 79-81.
- Leloup, E. & B. Konietsko, 1956. Recherches biologiques sur les eaux saumâtres du Bas-Escaut. *Mém. Inst. r. Sci. Nat. Belg.*, 132: 1-100, 5 pl.
- Schnakenbeck, W. 1933. Larven und erste Bodenformen. In: Peters, N. & A. Panning. Die Chinesische Wollhandkrabbe (*Eriocheir sinensis* H. Milne-Edwards) in Deutschland. *Zool. Anz.*, 104: 1-180.
- Tesh, J.J., 1922. Schizopoden en Decapoden. In: Redeke, H.C. Fauna en Flora der Zuiderzee. Monographie van een brakwatergebied: 337-362. Den Helder.

Fig. *Eriocheir sinensis* (Naar: Schnakenbeck, 1933)